

## Mezinárodní a přenesená příslušnost států.

(Nástin části řádu mezinárodně-právní příslušnosti.)

Rudolf H y n i e.

Dnešní nauka mezinárodního práva trpí s jedné strany velkým nadbytkem elementů neprávnických, s druhé strany nedostává se jí v celku stále ještě uspokojivých řešení celé řady velmi důležitých otázek, které jsou ryze právními.

Ryzí nauka právní těmto nedostatkům snaží se odpomoci. Zmocňuje se postupně jedné mezinárodně-právní materie po druhé, i vytváří tak zcela nový systém mezinárodního práva, který — u porovnání s většinou systémů, jež vytvořili internacionalisté-příslušníci nauky panující — přináší dalekosáhlé změny, a to jak v ohledu materiálním, tak formálním.

Nejdůsledněji a nejsoustavněji postupuje na tomto poli A. Verdross. Týž, zužitkovav nejdůležitější výsledky badání nové školy, k nimž se propracovali v poslední době jini theoretikové právní<sup>1)</sup>, zceluje je v jedolitě dílo „Die Verfassung der Völkerrechtsgemeinschaft“<sup>2)</sup>, které již plně odpovídá všem postulátům, požadovaným moderní vědou právní.

V citovaném díle nalézáme již řadu otázek, do nedávna zanedbávaných, v náležitém ocenění.

Tak i předmět tohoto pojednání — úpravu (řád) mezinárodně-právní příslušnosti.

Formulace, obsažené v uvedeném spise, jsou zde v hlavních rysech sdíleny — přes to, že jest autorovi dobře známo odchylné stanovisko, které v této věci pronesli po jejich uveřejnění někteří spisovatelé právní jako W. Burckhardt („Die Organisation der Rechtsgemeinschaft“, Basilej 1927)<sup>2a)</sup>, a j.

### I.

Mluvíme-li o mezinárodně-právní příslušnosti, tu musíme si dobře uvědomovati, že o kompetenci států dlužno uvažovati jak s hlediska věcného (věcná příslušnost), tak s hlediska místního (místní příslušnost).

<sup>1)</sup> Vzhledem k otázkám, jež tvoří předmět této studie, zvláště W. H e n r i c h.

<sup>2)</sup> Vídeň—Berlín, 1926.

<sup>2a)</sup> Viz str. 385; o našem stanovisku k těmto názorům při jiné příležitosti.

O věcné kompetenci států mluvíme tehdy, jestliže přihlížíme k materií (skutkové podstatě), jež má býti normována, příp. k orgánu, který má určitou záležitost normovati. Příslušnost místní máme tenkrát na zřeteli, myslíme-li na místo, prostor, ve kterém toto normování se může státi.

Jakkoliv kompetenci věcnou možno dobře rozlišovati od kompetence místní, přece obě spolu úzce souvisejí, takže stanovením prvé spoluurčuje se vlastně též i druhá. —

Pojednejme nejprve o příslušnosti států ve smyslu věcném.

Zatím co existují určité záležitosti, které mezinárodní právo přikazuje do výlučné kompetence mezinárodního společenství, existují jiné záležitosti, jež tentýž řád právní (mezinárodní) přenechává kompetenci jednotlivých států samých. Věcná příslušnost států se nám tudíž rozpadá ve dvě rozdílné sféry kompetenční, jednak totiž v okruh, kde výlučně příslušným normovati určité záležitosti jsou státy, rozhodující kolektivně, t. j. dohodou všech států zainteresovaných, a jež nazýváme mezinárodní neboli sdruženou kompetencí států, — jednak v okruh záležitostí, pro jichž normování jsou příslušnými jednotlivé státy samy o sobě, a jež nazýváme izolovanou příslušností států.

Pokud se týče izolované příslušnosti státní poznáváme — analysujeme-li ji — že jsou v tuto kompetenci zahrnovány záležitosti značně různé povahy. Vidíme, že sem spadá s jedné strany řada otázek, pro něž jsou sice příslušnými jednotlivé státy samotné, jež však státy na základě mezinárodního práva jsou povinny normovati, a to takovým způsobem, jak jim přikazuje tento právní řád mezinárodní. I nemůžeme nerozeznati, že se zde vlastně jedná o přenesený obor působnosti státní.

Jestliže dáme stranou tyto záležitosti přenesené působnosti, pro něž státy jsou příslušnými na základě příkazu vyššího řádu právního, objeví se nám izolovaná příslušnost státní s druhé strany: přicházíme k vlastnímu, samostatnému oboru působnosti státní. V tuto sféru kompetenční spadají všechny ony záležitosti, jež státy mohou si samy upravovati na základě zmocnění mezinárodně-právního řádu svobodně, podle volného uvážení.

Samostatný obor působnosti státní není sice opět snad jednolitou sférou státní příslušnosti, neboť shledáváme, že vedle záležitostí, které spadají do výlučné příslušnosti státní, existuje ještě řada záležitostí jiných, které — protože ohledně nich jest už příslušným v tom kterém případě stát jeden — nejsou ještě vylučovány ze současné příslušnosti států druhých<sup>3)</sup>. V tomto nastínu nehodláme se však obíratí samostatnou působností státní vůbec, i netřeba se o této stránce iso-

<sup>3)</sup> Tu mluvíme o konkurující státní příslušnosti.

lované kompetence státní blíže šířiti. K nabytí povšechného přehledu, jak mezinárodně-právní řád kompetence jest rozložen, řečené bude zajisté postačovati.

Naše studie obrala si dnes za úkol blíže přihlédnouti k o k oněm kompetenčním sférám, kde státy jsou příslušnými sdruženě (tedy k mezinárodní příslušnosti států) — a izolovaně v přenesené své působnosti. Chce tudíž učiniti na tomto místě předmětem rozboru jediné ony kompetenční okruhy, jež v našem pojetí jednoty veškerého práva nejúžeji spolu souvisejí.

## II.

Co nyní věcně spadá do kompetenčních okruhů, jež jsme si zvolili pro naše úvahy?

Do sféry mezinárodní příslušnosti států přináležejí v prvé řadě sjednávání norem mezinárodně-právních. Toť zajisté to nejlavnější.

Základní norma mezinárodně-právní („pacta sunt servanda“) odkazuje ve věci sjednávání mezinárodních norem právních na mezinárodní d o h o d u. Ježto však pro tuto dohodu není zmíněnou právní normou předepsána speciální forma, může se tato uskutečniti jakýmkoliv možným způsobem. Stane se však v dnešní době nejčastěji asi výslovným prohlášením<sup>4)</sup>, méně již konkludentním jednáním<sup>5)</sup>.

Podle toho kterého způsobu (formy) sjednané dohody vznikají pak buď mezinárodně-právní normy s m l u v n í, aneb mezinárodně-právní normy z v y k o v é.

Pro obojí druh mezinárodně-právních norem, tedy jak pro normy smluvní, tak pro normy zvykové, jest zásadně příslušným jakékoliv mezinárodní společenství států — bez rozdílu tudíž, zda se jedná o mezinárodní společenství p a r t i k u l á r n í (více méně široké<sup>6)</sup> či o b e c n é. Vycházíme-li z přítomného stavu právního, musíme arci konstatovati, že — zatím, co mezinárodně-právní normy partikulární jsou vytvářeny obojím způsobem, t. j. jak cestou smluvní<sup>7)</sup>, tak cestou mezinárodně-právního zvyku, — mezinárodně-právní normy obecné, t. j. takové, jež platí pro všechny civilisované státy, jsou do dnešní doby vytvářeny naveskrz toliko mezinárodně-právním zvykem. Mezinárodní smlouva je tedy p r o z a t í m ještě neznámým způsobem vzniku obecných norem mezinárodně-právních. Ovšem nedá se o tom nikterak pochybovati, že i tento druh mezinárodně-právních norem bude jednou cele ovládati uvedená forma smluvní, již dnešní forma pozvolna ustoupí. —

<sup>4)</sup> Možno si představit, že dojde k sjednání mezinárodní dohody (smlouvy) i zvláštními znameními.

<sup>5)</sup> Dříve arci převládala výhradně tato forma.

<sup>6)</sup> Tvoří jej již dohoda dvou států.

<sup>7)</sup> Většinou však toliko touto formou.

Vyličená činnost není však jedinou působností mezinárodního společenství států. Do jeho kompetence může dále příslušet také jednak veškerá činnost, jež normálně přísluší výhradně státu teritoriálnímu, jednak pak speciální působnost, představující toliko vzhledem k určitým záležitostem příslušnost buď zákonodárnou, soudní, správní, aneb jen některou z těchto — v rozsahu tu širším, tu užším, podle toho kterého případu. V prvnějším případě bude se tedy jednat o příslušnost mezinárodního společenství, která je zcela totožnou s okruhem izolované příslušnosti států, a to jak v ohledu jejich působnosti přenesené, tak samostatné.

Ve všech právě uvedených případech mimořádné příslušnosti mezinárodního společenství bude tato vykonávána mezinárodními komisemi, složenými z takového počtu zástupců, jaký odpovídá počtu států dotyčného společenství. — Takováto příslušnost mezinárodního společenství spočívá v přítomné době výhradně na partikulárních normách mezinárodně-právních, jinými slovy v dnešních všech případech přísluší toliko partikulárnímu společenství mezinárodnímu.

Mezinárodně-právní normy, dané mezinárodním společenstvím, mají-li vůbec míti nějaký význam, čekají povždy na své provedení v dalších stupních právních. Abstrahujeme-li od toho, že samy bývají někdy ještě blíže provedeny jinými normami mezinárodně-právními (na př. o výkladu ustanovení jisté mezinárodní smlouvy mohou se vyvinouti určité mezinárodně-právní normy zvykové, nebo naopak některé mezinárodně-právní normy zvykové, jež existují v nedostatečné formulaci, bývají předmětem bližšího provedení v mezinárodních smlouvách, a pod.), shledáváme, že normy mezinárodně-právní mohou býti realizovány buď přímo — jak bylo již řečeno — samotným společenstvím mezinárodně-právním, tedy vlastními orgány mezinárodně-právními, anebo nepřímo — totiž prostřednictvím právních aktů státních. Za dnešního stavu právního normálním způsobem samozřejmě jest konkretisování způsobem poslednějším.

Nepřímý způsob provádění mezinárodně-právních norem zavádí nás v oblast státní příslušnosti izolované, v našem případě v přenesený obor působnosti státní. Je nám opět zodpověděti otázku, co věcně náleží do této sféry kompetenční. Odpověď na základě právě řečeného se však sama podává: do této příslušnosti patří vydávání takových právních norem, které svědčí bezprostředně jednotlivcům, a jimiž se provádějí ona ustanovení mezinárodně-právní (smluvní i zvyková), jež státům ukládají určité chování.

Státy se nám tudíž v naznačeném právě směru jeví vlastně jako pouhé výkonné orgány mezinárodního práva. Zatím

totiž, co státy jsou v ohledu s a m o s t a t n ě působnosti státní — na základě samotného řádu mezinárodně-právního — zásadně zcela svobodnými a neomezenými, tudíž příslušnými jednati v této sféře samostatné působnosti podle svého volného uvážení, — ve své funkci přenesené jsou tytéž státy při vydávání právních norem o b s a h o v ě vázány.

P r á v n ě tedy mohou státy vydávati pouze takové právní akty, které se svým obsahem pohybují v rámci těch závazků, jež jim vyplývají buď z výslovných ustanovení platného práva mezinárodního, aneb alespoň z povahy tohoto.

Z důvodu právě uvedeného stát v oboru přenesené působnosti zodpovídá mezinárodně-právně za svoji činnost naproti všem státům-spolukontrahentům oné mezinárodní dohody, z níž určité závazky vyvěrají. Těmto státům, pokud se jim děje určitá újma tím kterým státním aktem, závadným s hlediska práva mezinárodního, přísluší právo, aby se na dotčeném státu domáhaly zrušení tohoto aktu, a to všemi existujícími prostředky, jimiž disponuje mezinárodně-právní řád pro případ vzniku mezinárodních sporů <sup>8)</sup>.

Pokud se týče právní formy, v níž státní orgány mají konkretisovat normy mezinárodního práva, mezinárodní právní řád (obecné právo mezinárodní) připouští zásadně úplnou svobodu, ježto podle téhož vnitřní uspořádání států jest přenecháváno volnému rozhodnutí každého jednotlivého státu.

Mezinárodně-právní normy docházejí svého splnění obyčejně v několika stupních právních: nejprve asi ve formě některé ze všeobecných norem státního práva (zákonu, nařízení), jež případně mohou býti ještě provedeny dalšími právními normami téhož druhu, tyto pak teprve jsou prováděny v dalších normách individuálních (v rozsudku soudním, v nálezu správního úřadu). Bude to záviseti zcela na vnitřní organizaci státu, o který se bude v konkrétním případě jednati.

Ježto podle obecného práva mezinárodního jest každý stát sám příslušným, aby si určil, podle jakých právních norem

<sup>8)</sup> Takovým prostředkem by bylo podle platného práva mezinárodního zejména diplomatické zakročení, retorse, represálie a j. Do této skupiny prostředků, sloužících k odklizení mezinárodního sporu, patřila, do nedávna — do sjednání protiválečného (Kelloggova) p a k t u, podepsaného v Paříži dne 27. srpna 1928 — i válka, arcí jako prostředek již nejzazší. Dnešní zákaz války, který vylučuje i takové případy, kde by bylo k válce zapotřebí sáhnouti z důvodu, aby bylo vynuceno zrušení právních jednání přenesené působnosti státní, ježto jsou v naprostém rozporu s převzatými mezinárodně-právními závazky dotyčeného státu a ježto všechny mírnější prostředky již byly poškozeným státem vyčerpány — předpokládá tudíž nutně opatření náhrady, t. j. vybudování nových sankcí. — Válka a otázka sankcí spolu souvisejí více, než by se na prvý pohled zdálo. I musí nás proto opravdu překvapovati, že tato okolnost úzké spojitosti obou věcí byla při uvedeném sjednávání protiválečného p a k t u — jak také z textu jeho nájevo vychází — zcela přehlédnuta.

mají se jeho orgány řídit, může být otázkou, zda vnitrostátní orgány jsou přímo podrobeny mezinárodně-právním normám či teprve (všeobecným) normám vnitrostátním, jež je realizují — zodpověděna povždy toliko na základě a s hlediska toho kterého právního řádu vnitrostátního (ústavy). Provedení mezinárodně-právní normy formou všeobecné normy státní však by bylo zapotřebí i v případě prvém (i kdyby mezinárodní právo vázalo státní orgány bezprostředně) tenkrát, kdyby takovéto ustanovení bylo přímo v mezinárodně-právní normě obsaženo.

Okruh sféry mezinárodní příslušnosti státu nám určuje — jak bylo již řečeno — právní řád mezinárodní. Právní řád mezinárodní právě tak vymezil sféru izolované příslušnosti státní v celém jejím rozsahu, t. j. ohraničuje nejen okruh státní působnosti přenesené, nýbrž i působnosti samostatné<sup>9)</sup>.

Jediné tudíž z obsahu pozitivního práva možno dovoditi, do kterého kompetenčního okruhu určitá látka právní náleží.

Proměnlivost obsahu mezinárodního práva má přirozeně za následek měnlivost příslušnosti v té které záležitosti. Tak na př. co dříve patřilo do výlučné příslušnosti státu, může dnes být vyhrazeno kompetenci mezinárodní<sup>10)</sup> nebo právě naopak. Také se může vyskytovat případ, že určitá záležitost s ohledem na některé státy jest vyhrazena sféře kompetence mezinárodní, zatím co pro jiné státy tato záležitost přísluší do výhradního rozhodnutí jednotlivých států samotných.

Bylo by proto zcela nesprávným, kdybychom při určování druhu příslušnosti přezírali obsah platného práva mezinárodního, který jediné musí pro nás zde být směrodatným. Chtíti určovati druh kompetence výhradně snad jen z povahy té které záležitosti jako takové, není dobře možným, — byť jsme se i s takovýmto postupem setkávali.

### III.

A nyní o kompetenčních sférách, tvořících předmět našeho studia, jako o kompetencích místních.

Pokud se týče existence norem mezinárodně-právních (v užším smyslu<sup>11)</sup>) — tu je místní okruh určován v každém jednotlivém případě zvlášť, a to v prvé řadě územím onoho me-

<sup>9)</sup> Tedy v řád mezinárodně-právní příslušnosti spadá též učení sfér samostatné kompetence státní (konkurující i výlučné).

<sup>10)</sup> Tomuto případu nasvědčuje nyní vývojová tendence mezinárodního práva. Srovn. N. Politis, *Les nouvelles tendances du droit international*, Paříž, 1927.

<sup>11)</sup> Na rozdíl od právních norem, jež mezinárodní společenství vydává v těch případech, kde používá k uskutečňování mezinárodně-právních norem vlastních výkonných orgánů mezinárodních, t. j. kde se jedná o přímou správu mezinárodního společenství. Oba druhy norem představují mezinárodně-právní normy v širším smyslu.

zinárodního společenství, jež vytváří ta která konkrétní norma mezinárodně-právní. Mimo to však jest určován vší územní oblasti zbývající (bez rozdílu, zda se jedná o území podrobené výlučné příslušnosti některého ze států teritoriálních, jež nepatří do zmíněného společenství mezinárodního, či o území, kde zásadně jsou příslušnými všechny státy, t. j. na širém moři aneb na pevnině dosud neobsazené), kde vůbec může právně dojiti k vydání vrchnostenského aktu některým z těch států, jež jsou vázány dotyčnou normou mezinárodně-právní. —

Mezinárodnímu společenství dostává se v určitých případech — jak víme — zvláštní mezinárodní příslušnosti. Bylo řečeno, že společenství určitých států může příslušetí taková sféra kompetenční, již kryjeme názvem izolované (přenesené i samostatné) příslušnosti státní. Na příklad mezinárodní společenství může — pokud bylo přijato<sup>12)</sup>, že určité území nebude podrobeno výlučné (zásadně) místní kompetenci státu teritoriálního — ponechati toto území (mezinárodního společenství) cele podrobno mezinárodní kompetenční sféře společenství států. Jinými slovy, kdežto normálně území mezinárodního společenství (v širším smyslu) jest spravováno společenstvím států pouze nepřím o, t. j. prostřednictvím jednotlivých států, může<sup>13)</sup> býti jistá územní oblast (oblast mezinárodního společenství v užším smyslu) výjimečně podrobena bezprostřední správě určitého mezinárodního společenství. Takováto přímá správa jest pak vykonávána nad územím dotyčného mezinárodního společenství vlastními orgány mezinárodními.

Do mezinárodní příslušnosti může spadatí tedy vůbec vše, co přináleží do izolované příslušnosti státní, aneb jen určitá část této příslušnosti.

V prvnějším případě bylo by tudíž určité mezinárodní společenství příslušným na dotyčném území nejen k vydávání vrchnostenských aktů všech druhů (zákonodárných, správních a soudních), nýbrž bylo by též příslušným podle svého volného uvážení nakládati tímto územím samotným<sup>14)</sup>.

V ostatních případech půjde již jen o mezinárodní příslušnost více méně užší, jež bude nám představovati větší či menší část samostatné kompetence státní.

Tedy na území mezinárodního společenství<sup>15)</sup>, kde jediné to které mezinárodní společenství jest v zásadě<sup>16)</sup> příslušným

<sup>12)</sup> Z jakéhokoliv důvodu.

<sup>13)</sup> Ovšem nemusí, jak uvidíme dále.

<sup>14)</sup> Při smlouvě o cessi území dlužno proto dobře povždy zkoumati, co podle vůle obou kontrahentů bylo vlastně postoupeno.

<sup>15)</sup> Terminologicky lépe — společenství států.

<sup>16)</sup> Ježto i na území mezinárodního společenství může býti příslušným cizí stát, a to jak na základě mezinárodního práva obecného, tak smluvního. Viz o tom ještě dále v tomto pojednání.

k vykonávání vlády, jakož k volnému nakládání samotným územím — jest mezinárodní příslušnost států nejobsáhlejší.

S takovouto nejobsáhlejší mezinárodní příslušností setkáváme se na př. u tak zv. k o i m p e r i í<sup>17)</sup>,<sup>18)</sup>.

V ostatních všech případech, kde se setkáváme taktéž s příslušností mezinárodní, nemáme již co činiti s oblastí mezinárodního společenství (v užším smyslu). I nebude přirozeně okruh mezinárodní příslušnosti zde již tak širokým jako v případě výše citovaném. Zde bude se jednati toliko o zásahy rozmanité povahy, jež budou příslušetí určitému mezinárodnímu společenství na úkor kompetenční sféry jednotlivých států teritoriálních<sup>19)</sup>.

Na tuto sféru teritoriálních států budou zmíněné zásahy vykonávati vliv nestejného stupně. Někdy budou znamenati zkrácení její v míře sotva znatelné, jindy v míře velmi značné. Mohou jíti dokonce tak daleko, že příslušnost teritoriálního státu musí cele ustoupiti ve prospěch mezinárodní příslušnosti, a omezuje se nanejvýš na „nudum ius“ k tomuto území.

Případ právě uvedený je dán tehdy, jestliže některý stát ceduje určitému mezinárodnímu společenství sice celou sféru výlučné příslušnosti — ať již nad celým svým státním územím aneb pouze nad částí jeho — avšak tak, že se tím území samotné (jako takové) současně neceduje. Z poslední doby nejznámějším příkladem postoupení příslušnosti nad částí státního území (bez současného odstoupení území samotného) skýtá nám ustanovení čl. 49 Versaillské smlouvy mírové, podle kterého Německo se vzdává ve prospěch Společnosti národů vlády<sup>20)</sup> nad územím S a a r s k é p á n v e.

Mezinárodní kompetence, příslušející zde Společnosti národů, jest vykonávána nad uvedeným územím prostřednictvím mezinárodní komise<sup>21)</sup>, zastupující Společnost národů. Mezinárodní příslušnost byla založena v tomto případě cit. článkem mír. sml. p r o z a t í m na 15 roků (od doby, kdy Vers. sml. nabyla působnosti<sup>22)</sup>). Tento právní režim, zřízený mírovou smlouvou, byl tudíž zaveden pouze přechodně. Definitivní rozhodnutí má se státi teprve po uvedené 15 leté lhůtě. Tehdy bude obyvatelstvo saarského území povoláno, aby projeвило svoji vůli ohled-

<sup>17)</sup> Nesprávně „condominium“.

<sup>18)</sup> Pochybený jest názor, že by se při k. musilo jednati o mezinárodní společenství skládající se toliko ze dvou států.

<sup>19)</sup> Kde zásadně příslušným toliko jeden určitý stát (státy spojené zde nikterak nevylučujeme).

<sup>20)</sup> Jde o vzdání vlády, Německo tudíž necedovalo území samo. Srovn. k tomu příl. za čl. 50, § 35.

<sup>21)</sup> Příl., § 16.

<sup>22)</sup> Tedy do 10. ledna 1935, viz Liszt-Fleischmann, Das Völkerrecht, Berlín, 1925, str. 567.



ně tři možnosti, jež mírová smlouva stanoví, zda totiž si přeje zachování vládní formy dosavadní, či spojení buď s Francií anebo s Německem (přil. za čl. 50 mír. sml., hlava III., § 34). Na základě přání, vyjádřeného tímto hlasováním lidu, rozhodne pak Společnost národů o konečném právním postavení saarského území (§ 35). Rozhodne-li se Společnost národů pro eventualitu prvo (ať již v ohledu celého území nebo toliko části jeho), tu území bude na trvalo postaveno pod příslušnost mezinárodní. Tato se bude tentokráte svým obsahem již úplně rovnati celé kompetenční sféře teritoriálního státu, t. j. bude v sobě takéž zahrnovati i příslušnost k volnému disponování samotným tímto územím, neboť Německo jest mírovou smlouvou pro tuto eventualitu zavázáno vzdáti se své „svrchovanosti“ (čl. 35). Jinými slovy z území pánve Saarské (celku či části), jež do této doby stále ještě bylo státním územím Německa, ač celý okruh výlučné jeho příslušnosti byl vykonáván Společností národů, stane se skutečně území mezinárodního společenství. —

Mimo právě uvedený případ (jistě poměrně dosti řídký), kdy příslušnost teritoriálního státu jest ve prospěch mezinárodní příslušnosti určitého společenství států do té míry zatlačena, že mu z ní zbývá toliko právo na volně nakládání tímto státním územím (jako takovým) — častějšími již zjevem jsou případy, kdy výlučná příslušnost teritoriálního státu jest určitým mezinárodním společenstvím toliko rozmanitě omezoována. Tentokráte dotyčné mezinárodní společenství stává se příslušným v této státní oblasti jediné v jistých směrech. Mluvíme tu — ač snad nikoliv nejhodněji — o affirmativních (positivních) státních služebnostech<sup>23)</sup>, které v daném případě přísluší určitému mezinárodnímu společenství.

To které mezinárodní společenství může býti na území určitého státu příslušným pro nejrozmanitější záležitosti. Příslušnost teritoriálního státu může pak býti v konkrétní záležitosti omezoována onou mezinárodní příslušností společenství států, jež přichází v úvahu, v různém stupni. Jako příklad citujeme plavbu na mezinárodních řekách<sup>24)</sup>, která představuje takovou záležitost, pro kterou příslušnost teritoriálních států musí ustoupiti ve prospěch mezinárodního společenství. Mezinárodní příslušnost v těchto případech omezuje výlučnou kompetenci teritoriálních států někdy více, totiž tehdy, osvojuje-li si ve všech věcech, týkajících se dotyčné mezinárodní řeky, nejen funkci soudní a správní, nýbrž i funkci zákonodárnou, — jindy méně, v těch případech, kdy v mezinárodní při-

<sup>23)</sup> Rozdíl „affirmativní“ a „negativní“ státní služebnost skutečně existuje; zcela něčím jiným však jest, odmítá-li se samotné označení „státní služebnost“, kteréž je oprávněné. My se tohoto pojmenování však přidržujeme, ježto se stále ještě i v moderních učebnicích mezinárodního práva vyskytuje.

<sup>24)</sup> Mezinárodně-právní život zná však více případů.

slušnost spadá jediné do zírání na správu a soudnictví teritoriálních států, pokud se vztahují na uvedené věci plavby.

Ona širší mezinárodní kompetence, jež značněji zasahuje v samostatnou kompetenci teritoriálních států, přísluší na př. ohledně přímořského Dunaje (Danube maritime) mezinárodnímu společenství (Anglie, Francie, Itálie a Rumunská<sup>25)</sup>, kteréž ji vykonává prostřednictvím mezinárodní komise, známé pod jménem Evropské komise dunajské<sup>26)</sup>. Užší již kompetence mezinárodní přísluší mezinárodním společenstvím, jež reprezentují na př. komise: Mezinárodní komise dunajská<sup>27)</sup>, Ústřední komise rýnská<sup>28)</sup>, Mezinárodní komise labská<sup>29)</sup>.

Vše, co jsme právě řekli o mezinárodní příslušnosti na území jednotlivého státu teritoriálního, platí zajisté také, pokud by šlo o tuto kompetenční sféru, vykonávanou určitým mezinárodním společenstvím nad územím zcela jiného společenství států. Širší mezinárodní společenství mohlo by býti na př. příslušným v oblasti užšího mezinárodního společenství. Takový případ nastává na př. tehdy — abychom zůstali u oné říční plavby — když nějaká mezinárodní řeka protéká územím určitého koimperia.

V předcházejícím mluvili jsme o mezinárodní příslušnosti, vykonávané v oblasti jednotlivých států. Vraťme se nyní ještě k území mezinárodního společenství a zkoumejme možné příslušnosti v této oblasti.

Zajisté, že ani na území společenství států (v užším smyslu) nebude povždy příslušná kompetence (mezinárodní), představující výlučnou kompetenci státní, vykonávána dotyčným mezinárodním společenstvím. Uvedená příslušnost může z rozmanitých důvodů ustoupiti ve prospěch příslušnosti jednoho nebo více států teritoriálních, případně — jak bylo již výše řečeno — ve prospěch mezinárodní příslušnosti jiného společenství států. Takovéto zkrácení kompetence teritoriálního společenství států může se státi ve velmi nestejně míře. Tak může dojiti toliko k jejímu omezení určitým způsobem. Omezení může býti způsobováno buď následkem již samotného mezinárodního práva obecného<sup>30)</sup> anebo na základě mezinárodních smluv<sup>31)</sup>. Avšak

<sup>25)</sup> Srovn. čl. 346 vers. m. sml.

<sup>26)</sup> Příslušnost její vztahuje se na tok od Brajly k ústí.

<sup>27)</sup> Příslušnost od Ulmu k Brajle.

<sup>28)</sup> Srovn. čl. 354 a násl. cit. sml.

<sup>29)</sup> Viz čl. 340 téže sml.

<sup>30)</sup> Vedle teritoriálního státu může býti podle obecného práva mezinárodního na tomtéž území příslušným v určitých záležitostech také na př. splnomocněný zástupce cizího státu, atd.

<sup>31)</sup> Na př. stanovením státních služebností, at ve prospěch států jednotlivých, či jiného společenství mezinárodního.

jest možným i případ, že by mezinárodní společenství postoupilo výlučnou svoji příslušnost nad určitou částí svého území, případně nad celým územím (bez současného postoupení dotyčného území samotného) — právě tak jako učiniti může kterýkoliv stát teritoriální<sup>32)</sup> — buď některému státu jednotlivému nebo (užšímu) společenství mezinárodnímu (koimperiu)<sup>33)</sup>. Tím by arci mezinárodní kompetence příslušného společenství států se redukovala na „nudum ius“<sup>34)</sup>.

Pokud jde o posléz uvedené případy, půjde nejčastěji asi o správu mezinárodního společenství, vykonávanou v samostatném (výlučném) oboru působnosti státní<sup>35)</sup>. Řidším zjevem bude již případ, kde by byla dána opět mezinárodní příslušnost, vykonávaná jiným společenstvím států. —

Zvláštním a pozoruhodným pro nás zjevem jest případ, kdy území mezinárodního společenství, byť bylo ovládáno a spravováno určitým státem teritoriálním<sup>36)</sup>, přece zůstává tomuto mezinárodnímu společenství nepřímou podrobeno, totiž tak, že ona správa zmíněného teritoriálního státu jest vykonávána nad dotyčným územím ve jménu a pod dozorem tohoto společenství mezinárodního<sup>37)</sup>. Máme zde totiž na mysli právní situaci, vytvořenou mírovými smlouvami v ohledu někdejších kolonií Říše německé a území, jež přináleželo kdysi Turecku. Tedy tak zv. mandáty Společnosti národů, jež v hlavních zásadách normuje článek 22 Paktu. Správu zmíněných území vykonávají některé z „pokročilých“ států („nations développées“)<sup>38)</sup>, a to ve jménu Společnosti národů jako její mandatáři. Území těchto oblastí nutno tudíž považovati za území Společnosti národů<sup>39)</sup>,<sup>40)</sup>.

Jednotlivá území vykazují však značné rozdíly „podle stupně vývoje národního kmene, podle zeměpisné polohy území, jeho hospodářských podmínek...“<sup>41)</sup>. I jsou podle toho rozdě-

<sup>32)</sup> Patříť to k jeho výlučné kompetenci.

<sup>33)</sup> Zvláště v onom běžném smyslu, t. j. takovému koimperiu, jež tvoří jediné dva státy.

<sup>34)</sup> Kdyby tedy — ať již z jakéhokoliv důvodu — dotyčný stát (koimperium) přestal býti příslušným na onom území mezinárodního společenství, přirozeně by oživovala opět mezinárodní příslušnost zmíněného společenství států v původním, nezkráceném rozsahu.

<sup>35)</sup> Srovn. však hned násl. odstavec.

<sup>36)</sup> Správa prostřednictvím koimperia taktéž myslitelná.

<sup>37)</sup> Vlastními orgány mezinárodními pro správu tohoto území tedy dotyčné mezinárodní společenství neřídí, nýbrž disponuje.

<sup>38)</sup> „... které jsou podle svých prostředků, svých zkušeností a své zeměpisné polohy nejlépe s to, aby na sebe vzaly tuto odpovědnost, a které jsou ochotny ji na sebe vzíti.“ (Odst. 2. téhož čl.)

<sup>39)</sup> Tak přirozeně nemohl by mandátář přivtělití mandátové území k svému území státnímu.

<sup>40)</sup> Mínění zde nejednotné; výše uvedený názor, sdílený Verdrossem, zdá se nám však nejsprávnějším.

<sup>41)</sup> Odst. 3. cit. čl.

lena ve tři kategorie mandátů. Následkem této (trojí) povahové různosti mandátů jsou kompetenční okruhy jednotlivých mandátářů přirozeně nestejně rozsáhlými. O všech dá se však shodně říci to, že mandatář není v žádném případě zde činným v samostatném oboru své působnosti státní. Vládu a správu nad příslušným mandátovým územím nemůže tudíž mandatář vykonávat podle svého volného uvážení. Setkáváme se zde s tou zvláštností, že mandatář i v ohledu činnosti právě uvedené jedná vždycky toliko v přeneseném oboru své působnosti, — přes to, že normálně jinak ona činnost jest státy vykonávána v samostatné sféře působnosti.

---